

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВОЙТОВСЬКА Алла Іванівна – викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: гендерна соціалізація студентської молоді з інвалідністю в умовах ВНЗ, інклюзивний туризм.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VOITOVSKA Alla Ivanivna – lecturer in social pedagogy and social work Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna.

Circle of scientific interests: gender socialization of students with disabilities in terms of universities, tourism inclusive.

УДК: 373.21

ГАГАРИНА Наталія Павлівна –

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
e-mail: gagara8@ukr.net

РЕВЕНЕЦЬ Оксана Олександрівна – вихователь дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 25 м. Олександрія
e-mail: gagara8@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ТРВЗ НА ІНТЕГРОВАНІХ ЗАНЯТТЯХ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що «традиційна освіта», орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не задовольняє потреби молодого покоління. Саме тому, проблема інноваційних методів навчання і виховання являється найбільш актуальною у сьогоднішній час. Причинами нововведень у дошкільній ланці освіти є необхідність вести активний пошук шляхів розв'язання проблем, бажання не зупинятися на досягнутому; прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовольняючи зростаючі запити батьків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із пріоритетних напрямів навчально-мовленнєвої діяльності дошкільного навчального закладу є формування у дітей зв'язного мовлення, вміння самостійно складати різного типу розповіді. Такими дослідженнями займаються А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. І. Білан. Досягнення творчого рівня розвитку особистості можна вважати найвищим результатом будь-якої педагогічної технології. Працюючи у відповідності до Базового компонента

дошкільної освіти (освітня лінія «Дитина у світі культури») вихователь має сформувати художньо-продуктивну компетенцію дошкільників, виховати ціннісне ставлення до мистецтва. За державним стандартом дошкільної освіти результатами освітньої роботи є: дитина старшого дошкільного віку «називає прізвища, твори улюблених вітчизняних та зарубіжних митців, пригадує їхній зміст, порівнює твори. Виокремлює жанри народного, класичного і сучасного вітчизняного та світового мистецтва: портрет, пейзаж, натюрморт, побутовий. Виявляє інтерес до різних видів візуального мистецтва: декоративно-прикладного, живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну. Фантазує, експериментує, змішуючи кольори, вигадуючи оригінальну композицію, змінюючи і створюючи нові форми». З даного переліку чітко видно інтеграцію завдань з мистецтва, розвитку мовлення, мислення, уяви. Педагоги дошкільних закладів зіткнулися з проблемою як організувати навчальний процес, щоб старші дошкільники ознайомились зі значним переліком репродукцій запропонованих програмою, які методи і прийоми стануть найефективнішими.

Здійснення навчально-виховного процесу за «старими» методами не призводить до бажаних результатів (діти з п'яти художників запам'ятовували лише двох, швидко втомлювалися, плутали назви картин, були боязкими). Отже виникла потреба спробувати методи та інструментальні прийоми ТРВЗ.

Метою статті є аналіз та характеристика особливостей впровадження сучасних інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожній людині має бути доступна творчість найвищого рівня. Вона здатна пізнавати радість відкриття й знаходити собі застосування в різних сферах діяльності. ТРВЗ – це методологія пошуку нових розв'язань, що дає стабільні позитивні результати і не впливає шкідливо на психіку людини. Родоначалником цієї науки є вчений-дослідник, письменник-фантаст Генріх Альтшуллер [4]. Це універсальна організаційно-педагогічна та методична система, яка дозволяє поєднувати предметно-пізнавальну діяльність з методами активізації та розвитку мислення, а також творчого вирішення навчальних і соціальних завдань.

Вивчаючи дослідження сучасних науковців (О. Митник, І. Стеценко) видно, що ними зацентрована увага на те, як плекати особистість нового типу, готову впевнено реагувати на виклики сучасного життя. Дошкільник-діяч – це особистість, яка вміє розмірковувати, планувати свої дії на кілька кроків уперед, доводити власну думку, створювати інтелектуальні продукти (казки, вірші, загадки, конструкції, умови задач тощо) [5]. І, дійсно, щоб виховати таку особистість маємо розвивати у дитини логічне мислення, чітке доказове мовлення, навчити її здійснювати розумові дії (аналіз, порівняння, узагальнення), знаходити аналогії, класифікувати та систематизувати поняття і факти. Для цього слід застосовувати відповідні методи, прийоми, технології. Отже, однією із таких технологій і являється ТРВЗ. Сучасна ТРВЗ включає життєву стратегію творчої особистості і теорію розвитку творчої особистості. В основі ТРВЗ лежить алгоритм рішення винахідницьких завдань. Як показує життєва практика, дошкільникам посилені прийоми винахідництва, методи психологічної активізації творчого процесу, за допомогою яких заняття – це пошук, проблеми, знахідки, винаходи.

ТРВЗ може бути використана в різних формах організації роботи з дітьми; під час спостережень, розваг, підготовчої роботи до продуктивної діяльності, індивідуальної

роботи, роботи в малих групах тощо. Дану технологію застосовують і в музиці, літературі, журналістиці, менеджменті, рекламі. Тому, в дошкільних навчальних закладах ми говоримо про інтегрування навчально-виховного процесу та впровадження ТРВЗ саме на таких заняттях. Очевидним є те, що для розвитку творчості в будь-яких видах художньої діяльності дітям необхідно одержати різноманітні враження про навколишнє життя, природу, познайомитися з творами мистецтва (образотворчого, музичного, літературного, архітектури, народного мистецтва), придбати певні знання про предмети і явища, опанувати навички і вміння, освоїти способи діяльності; необхідним є освоєння дітьми багатого художнього досвіду як на заняттях, так і в повсякденному житті (на прогулянках, у різноманітних іграх, при знайомстві з творами мистецтва). Методикою навчання дітей розповіданню за репродукціями картин займалися А. М. Бородич, Е. П. Короткова, Є. І. Тихєєва, із сучасних науковців звертаємось до праць Н. В. Гавриш,

Л. О.Калмикової та інших.

Діти п'яти років мають значний досвід, багатий словник, вміють описувати предмети, іграшки, встановлювати прості причинні зв'язки між предметами та явищами. Від них треба вимагати вміння не тільки розповідати за змістом репродукції, складати описову та сюжетну розповідь, а й виходити за межі зображеного художником, пов'язувати зміст картини зі своїм досвідом. Для цього педагог ставить евристичні запитання (чому? як? для чого? чим?), які нашоухують на певну думку, спонукають до глибшого дослідження певного об'єкта чи явища, порівняння та аналізу фактів. В останні роки намітилася прогресивна тенденція в практиці роботи дошкільних установ до перегляду педагогічних цінностей і пріоритетів, важливе місце серед яких стали займати завдання виховання творчої особистості, розвитку здібностей і формування головної з них – життєздатності. Вона складається з уміння оцінити, проаналізувати будь-яку ситуацію й знайти способи вирішення проблем, що виникають. Для цих умінь недостатньо готових знань, отриманих стандартним шляхом.

Життєздатність багато в чому забезпечується компетентністю людини, її здатністю нестандартно мислити, бадьорістю й жвавістю духу. Формуванню цих найцінніших накопичень сприяє система ТРВЗ. Як наслідок: самовираження, самоствердження особистості; випередження (знання, які є, дозволяють рухатися далі,

розвиватися); народження чистих емоцій, зняття затисків, відхід від догм, штампів, стереотипів; введення різних аналізаторів, а також розвиток всіх психічних процесів – уваги, пам'яті, уяви та інших.

На етапі підготовки суб'єктів інноваційної діяльності до роботи в нових умовах особливого значення набуває процес навчання педагогів. З цією метою використовуються такі форми роботи як семінари, тренінги, майстер-класи, вебінари, проблемні ситуації, моделювання, консультації тощо. Зокрема, пропонується розгляд проблем: «Як розвивати мислення, уяву і фантазію за технологією ТРВЗ», «Теоретичні та практичні засади педагогічних технологій», «Роль ТРВЗ у формуванні творчого мислення дітей»; «Зміст і особливості використання ТРВЗ», «ТРВЗ – засіб соціалізації дитини у сучасному світі», «Впровадження методів і прийомів ТРВЗ на заняттях з розвитку мовлення та ознайомлення з природою», «Вирішення творчих завдань на основі моделювання ситуацій», «Використання завдань з логічним навантаженням на інтегрованих заняттях» тощо.

Наведемо приклад. Справжньою знахідкою у запам'ятовуванні художників і назв картин стали символічні схеми. У верхньому лівому куті картки – перша літера прізвища художника, а сама назва має вигляд схематичного малюнка. Завдяки їм, діти в ігровій формі, засвоїли весь список репродукцій. В процесі діти занурюються в зміст картини за допомогою різних аналізаторів (зору, слуху, дотику). Свої враження передають у малюнках, використовуючи нетрадиційні техніки малювання.

Виділимо продуктивні прийоми, які може використовувати вихователь під час виконання дошкільниками завдань творчого характеру.

- об'єднати – потрібні (речі, явища);
- дібрати синоніми-антоніми (схоже-відмінне);
- знайти нові шляхи використання речей;
- винайти нові засоби досягнення мети;
- внести зміни в зроблене, змінити речі за кольором, розміром, матеріалом, формулою;
- висловити якомога більше ідей для розв'язання конкретної проблеми;
- використати фантазію, жарти, каламбури, взяти участь у дискусії;
- дібрати аргументи, докази;
- провести нескладне дослідження;
- самостійно обрати тему, зміст, форму,

ролі, зібрати інформацію, здійснити аналіз та оцінку;

– помінятися з однолітками ігровими ролями, спробувати зіграти кілька несхожих ролей;

– уявити (ліс, море...), відчути смак (незвичайної їжі...);

– поставити якомога більше завдань;

– оживити слово;

– дати нове життя зламаним речам, іграшкам, книжкам;

– намалювати поняття (краса, віра, правда, свобода, життя...);

– уявити себе або когось об'єктом природи, предметом, будь-яким іншим об'єктом;

– розповісти про улюблену тварину, рослину, гру, заняття, страву, розповісти про свої найприємніші враження;

– уявити себе чарівником;

– завершити розпочаті речення;

– збільшити – зменшити когось-щось;

– додати фантастичних властивостей комусь;

– змінити зовнішність, придумати нового звіра, рослину, прилад тощо;

– продовжити життя літературного героя;

– вжити метафори, переносити властивості одного предмета на інші: м'який характер, щоки горять, позеленіти від злості, сталеві м'язи, бронзове тіло;

– дати назву відомій картині, казці, віршу;

– фантастично поєднати несумісне – голову однієї тварини з тулубом другої;

– придумати нове свято, конкурс, гру;

– матеріалізувати свої думки, почуття, мрії персонажів відомих казок, мультфільмів;

– зібрати додаткову інформацію (про людей, героїв...), знайти в ній головне і другорядне, перевірити достовірність, точність, надійність.

При складанні занять важливим є врахування принципів доступності і послідовності у викладені матеріалу, сезонність, використання емоційного компоненту. Заняття проходить у ритмічній зміні діяльності: «Діалог – гра – робота = захват + захоплення + задоволення!». Важливим є створення проблемного характеру кожного заняття. Вихователь має спрямовувати дітей на «відкриття» нової інформації, розгляд проблеми під різними кутами зору та пошук оригінальних шляхів її розв'язання при цьому спиратись на життєвий досвід вихованців. Результативність такої діяльності досягнута буде тільки у співпраці різних категорій

педагогічних працівників дошкільних закладів та батьків вихованців.

Сумісні заняття з батьками сприяють взаємодії й співпраці батьків із дитячим садком виходячи зі спільних інтересів щодо розвитку власної дитини. Батьки з цікавістю опановують прийоми винахідництва, нові підходами в подачі матеріалу дитині. Звичайно, з однієї сторони, проводити подібні заняття складно, адже вони повинні бути відкритими, але, з іншого боку, простіше, тому що залучається величезний інтелектуальний і творчий потенціал батьків. У співпраці з батьками результативність інноваційної технології ТРВЗ полягає в навчанні дітей дошкільного віку висловлювати відношення до власних вчинків та вчинків інших, використовуючи альтернативні шляхи пошуку інформації, сприймати їх зв'язок з реальними життєвими ситуаціями.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, впровадження інноваційних технологій, а саме технології розв'язання винахідницьких завдань спрямовують дітей самостійно доходити певних висновків, відкриваючи для себе нові знання та раціональні способи дій, розв'язання творчих завдань. Адже впровадження елементів ТРВЗ у педагогічний процес дошкільного навчального закладу не тільки сприяє значному підвищенню рівня когнітивної та емоційної поінформованості дитини, але і дозволить успішно соціалізуватися.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Білан О. І. Навчання розповідання з використанням наочності. Старший дошкільний вік: методичний посібник / О. І. Білан. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 128 с.
2. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 256 с.
3. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс: навч.-метод.посіб. / Л. О. Калмикова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 384 с.
4. Калуська Л. В. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрошенко. – К.: Мандрівець, 2010. – 376 с.
5. Митник О. Як виховати дошкільника-дітяча / О. Митник // Дошкільне виховання. – 2016. – №2. – С. 8–9.

REFERENCES

1. Bilan, O. I. (2014). *Navchannia rozpovidannia z vykorystanniam naochnosti. Starshyi doshkilnyi vik: metodychnyi posibnyk*. [Studies of story are with the use of evidentness. Senior preschool age: methodical manual]. Ternopil.
2. Havrysh, N., Bezsonova, O. (2012). *Kaleidoskop informatsiino –ihrovoi tvorchosti ditei. Metodychni rekomendatsii shchodo vykorystannia korektyrnyh tablyts*. [Kaleidoscope informatively-playing work of children. Methodical recommendations are in relation to the use of proof-reading tables]. Kyiv.
3. Kalmykova, L. O. (2016). *Formuvannia u ditei starshoho doshkilnoho viku movlennievoi diialnosti: diahnostryko-rozvyvalnyi kompleks: navch.-metod.posib*. [Forming for the children of senior preschool age of speech activity: diagnostic complex: methodical manual]. Kyiv.
4. Kaluska, L. V. (2010). *Innovatsii v doskilli. Prohramy, tehnologii, proekty, idei, dosvid: posibnyk na dopomogu doshkilnym pratsivnykam*. [Innovations are in preschool. Programs, technologies, projects, ideas, experience: manual for help to the preschool workers]. Kyiv.
5. Mytnyk, O. *Yak vyhovaty doshkilnyka-ditiacha*. [How to bring up a child-figure]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГАГАРИНА Наталія Павлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Наукові інтереси: дошкільна педагогіка та психологія, моніторинг якості підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів.

РЕВЕНЕЦЬ Оксана Олександрівна – вихователь дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 25 м. Олександрія.

Наукові інтереси: інноваційні технології в дошкільній освіті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

GAGARINA Natalia Pavlovna – senior lecturer in preschool and primary education municipal institution «Kirovograd Regional Institute of Postgraduate Education Vasyl Sukhomlynsky».

Circle of scientific interests: preschool pedagogy and psychology, monitor the quality of training teachers of preschool education.

REVENETS Oksana Oleksandrivna – teacher kindergarten (nursery-garden) № 25 Oleksandriya.

Circle of scientific interests include innovative technologies in pre-school education.